

Kalebaskalk en zwangerschap: Geen ongevaarlijke combinatie

Kalebaskalk? Nog nooit van gehoord! Maar de allochtone vrouw in uw praktijk misschien wél. Kalebaskalk wordt door (West-) Afrikaanse en Surinaamse vrouwen vaak gebruikt om ochtendmisselijkheid tijdens de zwangerschap tegen te gaan. Bijna alle soorten kalebaskalk bevatten echter te veel lood en veroorzaken daarmee vroeggeboorten en een lager geboortegewicht. Ook is er een mogelijk risico op een ontwikkelingsachterstand bij het kind.

Een hapje tussendoor

Kalebaskalk is een kalksoort die van nature voorkomt, maar ook gemaakt wordt door het mengen, kneden en bakken van onder andere modder, klei en as. Deze kleiprodukten kennen diverse verschijningsvormen met talrijke benamingen: kalebasklei, calabash chalk, la craie, argile, nzu, calabar steen, ebumba en pimba.

Foto: Food Safety Authority, G. B.

Enkele verschijningsvormen van kalebaskalk

Vooraf bij zwangere vrouwen van (West-) Afrikaanse afkomst is kalebaskalk populair.¹ Ze krijgen deze toegestuurd uit het land van herkomst of kopen die hier in winkels of op markten met buitenlandse producten. Kalebaskalk zou niet alleen ochtendmisselijkheid bestrijden, maar ook het toekomstige kind een lichtere huidskleur geven. Soms wordt een pasgeborene met kalebaskalk ingesmeerd om hem te sterken en te beschermen tegen onheil. En het is een middelje om hongergevoel of jeuk tegen te gaan.

Surinaamse vrouwen gebruiken de kalk voornamelijk als smeersel. Ook is het een hapje dat uit gewoonte of op gezellige momenten van vrouwen onder elkaar wordt genomen. Gebruikers geven aan dat kalebaskalk een verslavende werking heeft.

Zwaar tillen aan lood

Al dat geslik is bepaald niet ongevaarlijk. De samenstelling van de diverse verschijningsvormen van kalebaskalk mag dan verschillen, ze hebben vrijwel allemaal gemeen dat ze zeer hoge concentraties lood bevatten. Gemiddeld gaat het om zo'n 30 milligram lood per kilo. Ter vergelijking: in Nederland variëren de maximaal toegestane concentraties in levensmiddelen van 0,02 milligram per kilo (melk, zuigelingenmelk en opvolgmelk) tot 1 milligram per kilo (mosselen).² De hoeveelheid lood die dagelijks zonder risico binnengekegen kan worden is 3,6 microgram per kilo lichaamsgewicht. De geschatte kalebaskalkinname van 30 gram per dag zou bij iemand van 60 kilo

leiden tot een dagelijks binnengekegen hoeveelheid lood van 15 microgram per kilo lichaamsgewicht. Ofwel een viervoudige overschrijding, nog afgezien van de 'normale' blootstelling aan lood uit andere bronnen, die wordt geschat tussen 0,6 en 2 microgram per kilo lichaamsgewicht per dag. Voor rokers en bewoners van huizen met loden waterleidingen zijn deze cijfers extra verhoogd.

Volwassenen absorberen over het algemeen slechts maximaal 10 procent van de loodinname. Bij kinderen loopt de absorptie echter op tot wel 50 procent. Lood passeert gemakkelijk de placenta.

Het kind van de rekening

Epidemiologisch onderzoek toont aan dat overschrijding van de dagelijkse toxische hoeveelheid lood door zwangeren en vrouwen in de vruchtbare leeftijd een verhoogd risico geeft op vroeggeboorte, lager geboortegewicht en achterstand van de mentale ontwikkeling van het kind met neurologische afwijkingen.³ Het gaat in deze studies om situaties waarbij de kinderen in de baarmoeder én aansluitend in de eerste levensfase aan lood waren blootgesteld. Maar ook prenatale blootstelling aan lood geeft al bovengenoemde risico's. Het eenmalig insmeren van de pasgeborene om deze te sterken en te beschermen tegen onheil, geeft vermoedelijk geen gezondheidsschade. De absorptie van lood via de huid is immers nagenoeg nihil.

Rol van de huisarts

U kunt niet overal op letten en u kunt niet alles in de gaten houden. En u weet allang als geen ander dat het niet verstandig is om zelf met natuurproducten te 'dokteren', zeker niet tijdens de zwangerschap. Toch is het goed dat u als huisarts weet wat er speelt. Zonder dat u nu alle zwangere allochtone vrouwen streng hoeft te gaan ondervragen op het gebruik van kalebaskalk, kunt u misschien extra alert zijn bij deze groepen patiënten. Een goede voorlichting over de schadelijke gevolgen van de kalk voor het ongeboren kind, kan er wellicht voor zorgen dat de zwangere het gebruik ervan staakt.

Surf voor meer informatie over de risico's van lood naar: www.voedingscentrum.nl/mirakel/pageViewer.jsp?id=855. (LB/AS)

Dit is een bewerking van een artikel van dr.ir. L.A.M. Jansen, Voedingscentrum, en dr.ir. J.M. de Stoppelaar, ministerie van VWS

1. Schuttelaar & Partners. Kalebaskalk in Nederland. Rapportage in opdracht van het ministerie van VWS, 2003.
2. Baars AJ, Theelen RMC, Janssen PJCM, Hesse JM, Van Apeldoorn ME, Meijerink MCM, Verdam L, Zeilmaker MJ. Re-evaluation of human-toxicological maximum permissible risk levels. Bilthoven: RIVM, 2001, rapport nr. 711701025.
3. Toxicological profile for lead (Update). Atlanta (GA), USA: Agency for Toxic Substances and Disease Registry, US Public Health Service, 1999.